

Tweede Kamer eist maatregelen

Uitzendkrachten vaker slachtoffer arbeidsongeval

Het aantal ernstige arbeidsongevallen onder uitzendkrachten is tussen 2012 en 2017 met 5 procent toegenomen. Bij de niet-ingeleende werknemers daalde het aantal ernstige arbeidsongevallen evenredig. Dat blijkt uit de beantwoording van de Kamervragen die zijn gesteld naar aanleiding van de Staat van Arbeidsveiligheid van de Inspectie SZW die in het voorjaar verscheen. Hoe kan dit? En wat doen branches met veel ongevallen onder uitzendkrachten om ze in de toekomst te voorkomen?

Uitzendkrachten zijn veel vaker het slachtoffer van een ernstig ongeval dan vaste krachten. Dat blijkt al jaren onder meer uit onderzoek van het RIVM, de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) en de Inspectie SZW. Zo is in de periode 2014-2017 de geschatte kans op een arbeidsongeval met één of meer dagen verzuim voor uitzendkrachten

2,4 procent en voor werknemers met een vast dienstverband 1,5 procent. De kans op een arbeidsongeval met minimaal 1 dag verzuim is voor uitzendkrachten dus circa 60 procent hoger dan voor werknemers met een vast contract. Voor arbeidsongevallen met minimaal 4 dagen verzuim is de kans op een dergelijk ongeval voor uitzendkrachten circa 40 procent

hoger. Ook onderzoek van het RIVM naar trends en ontwikkelingen in ernstige arbeidsongevallen, dat gebruik maakt van gegevens uit ongevals-onderzoeken van de Inspectie SZW, laat zien dat uitzendkrachten per dag bijna 70 procent meer risico lopen op een ernstig arbeidsongeval dan medewerkers met een vaste werkweek (en een vast of tijdelijk contract).

STICHTING ARBO FLEXBRANCHE MAAKT ZICH ZORGEN

“Wij vinden het een zorgelijke ontwikkeling dat het aantal ongevallen onder uitzendkrachten toeneemt”, zegt Adriana Stel, manager bij de Stichting Arbo Flexbranche (STAF), een stichting die zich sterk maakt voor veilig en gezond werken in de uitzendbranche. “We ondernemen daarom actie naar onze opdrachtgevers. Zij moeten uitzendkrachten wegwijs maken in hun bedrijf en zijn verplicht om rondom veiligheid dezelfde eisen toe te passen voor uitzendkrachten als voor vaste medewerkers.”

De Stichting Arbo Flexbranche voert Risico Inventarisatie en Evaluaties (RI&E's) uit voor verscheidene sectoren en voor de meest gevaarlijke sectoren zijn Arbo-checklists ontwikkeld. Ook verwijst Stel naar de doorgeleidingsplicht van uitzendbureaus. Dat betekent dat de inhuurder ervoor moet zorgen dat de uitzendorganisatie voldoende informatie krijgt om de uitzendkracht goed

voor te lichten en voor te bereiden op zijn nieuwe functie. “De uitzendorganisatie moet er vervolgens voor zorgen dat de uitzendkracht die informatie ook daadwerkelijk krijgt en begrijpt.” Dankzij de doorgeleidingsplicht weet een uitzendkracht welke risico's er spelen op een nieuwe werkplek en met welke veiligheidsmaatregelen hij rekening moet houden tijdens het werk. Adriana Stel: “Voor de uitzendkrachten maken we verder gebruik van e-learning modules. Voor de communicatie naar uitzendkrachten werken we ook samen met de Stichting van de Arbeid die via hun website informatie aanbieden.” (red: www.stvda.nl)

De doorgeleidingsplicht van uitzendbureaus houdt in dat het bedrijf dat een uitzendkracht inhuurt ervoor moet zorgen dat de uitzendorganisatie voldoende informatie krijgt om de uitzendkracht goed voor te lichten en voor te bereiden op zijn nieuwe functie.

Schrijnend voorbeeld

Sommige publicaties bevatten schrijnende voorbeelden, zoals het jaarverslag 2016 van de Inspectie SZW: een uitzendkracht kreeg op zijn eerste werkdag ter plekke uitleg over hoe een hoogwerker te bedienen. Hij had hier geen ervaring mee. Tijdens het verplaatsen van de machine, kantelde de hoogwerker. De werknemer werd gelanceerd en overleed aan de gevolgen van de val. De uitlener zei niet te weten wat voor werk de uitzendkracht moest doen. “Wij hebben puur handjes geleverd.”

De cijfers uit de verschillende rapportages bevestigen volgens Alex van der Werf, onderzoeker bij de Inspectie SZW, het beeld dat de arbeidsmarkt flexibiliseert. Het aandeel van uitzendkrachten als slachtoffer van ernstige arbeidson-

gevallen is sinds 2012 met ruim 5% toegenomen terwijl het aandeel van (vaste) werknemers sindsdien een evenredige daling vertoonde. De uitzendkrachten die in de periode 2009 t/m 2017 slachtoffer werden van een door de Inspectie onderzocht ernstig arbeidsongeval waren met name werkzaam in de bouw, groothandels, slachterijen en

vleesverwerkers, de metaalsector en de transport en logistiekbranche. De bedrijven zetten uitzendkrachten onder meer in om extra orders weg te werken of door onvoorziene uitloop van projecten in combinatie met krappe, niet flexibele deadlines van opdrachtgevers of afnemers.

Oorzaken arbeidsongevallen

Wat zijn nu de meest voorkomende oorzaken van arbeidsongevallen? Zich ergens aan snijden staat voor alle werknemers op de eerste plaats. Uitzendkrachten raken echter veel vaker dan vaste medewerkers bekneld. In 12,1 procent is beknelling de oorzaak van een ongeval terwijl slechts 5,8 procent van de vaste medewerkers bekneld raakt. Dat blijkt uit een rapportage uit juni 2017 die TNO Innovation for Life maakte

**“Wij hebben
puur handjes
geleverd”**

voor de Stichting Arboflexbranche over arbeidsongevallen van uitzendkrachten in de periode 2005-2016. Arbeidsongevallen die worden veroorzaakt door het gedrag van personen, zoals bedreigingen, bijten of schoppen komen bij uitzendkrach-

ten veel minder vaak voor. Nog geen 3 procent van de ongevallen onder uitzendkrachten wordt hierdoor veroorzaakt ten opzichte van 10 procent gemiddeld. Uitzendkrachten (76 procent) hebben vaker te maken met fysiek letsel dan vaste werknemers

(66 procent). Zij lopen daarentegen minder vaak dan gemiddeld geestelijk letsel op als gevolg van arbeidsongevallen. Er lijken geen grote verschillen te zijn in de ernst van de ongevallen tussen uitzendkrachten en vaste medewerkers.

Uitzendkrachten hebben in alle situaties een hoger risico op arbeidsongevallen. Het verhoogde risico wordt onafhankelijk van persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, opleiding) of werkkenmerken (contracttype, arbeidsrisico's) gevonden. Al is de mate waarmee het risico verhoogd is soms wel verschillend voor de diverse groepen.

BOUWEND NEDERLAND: VEILIGHEID IS VOOR IEDEREEN IN DE BOUW VAN LEVENSBELANG

Het aantal uitzendkrachten in de bouw- en infrasector is volgens Charles Verheyen, beleidsadviseur Veiligheid & Arbeidsomstandigheden van Bouwend Nederland, de afgelopen jaren sterk toegenomen. "Tijdens de crisis hebben veel mensen de bouw helaas moeten verlaten. Zo is het aantal mensen dat onder de Cao Bouw en Infra werkt bijna gehalveerd, van 180.000 medewerkers naar minder dan 100.000". Inmiddels is de crisis achter de rug en wordt er veel van de bouwsector gevraagd. De orderportefeuille is toegenomen tot elf maanden.

De bouw- en infrasector heeft volgens Verheyen een enorm tekort aan vakkrachten. "Om aan de grote vraag te voldoen, zijn uitzendkrachten onmisbaar. Helaas zijn er onder deze groep inderdaad relatief vaker ongevallen te betreuren. De oorzaken daarvan zijn niet bekend."

Verheyen benadrukt dat de arbo-wetgeving geldt voor alle medewerkers en uitzendkrachten op de bouwplaats. "Op alle bouwplaatsen zijn de persoonbeschermende middelen verplicht, gelden de afspraken uit de Arbocatalogus. Daarnaast is op veel bouwplaatsen een verplichte veiligheidsinstructie." Ongevallen hebben volgens hem altijd een grote impact: niet alleen op de direct betrokkene, maar ook op collega's en nabestaanden. "Veiligheid is voor iedereen in de bouw van levensbelang. 'Een ongeluk zit in een klein hoekje' vinden we onacceptabel. Naast naleving van wetgeving en goed gebruik van de beschermingsmiddelen, moeten we toe naar de situatie waarin medewerkers, leidinggevenden en uitzendkrachten elkaar aanspreken en eventueel corrigeren op onveilige situaties."

Eén van de instrumenten om dat te bereiken, is de landelijke 'Bewust Veilig-dag', die komend jaar op de derde woensdag van maart wordt georganiseerd. Steeds meer projecten en bedrijven sluiten zich hierbij aan. De Bewust Veilig Dag in 2019 is onderdeel van de meerjarige campagne Bewust Veilig, Iedere Dag. Verheyen: "Met deze campagne zetten we veiligheid nog meer op de kaart. Bestaande initiatieven willen we verbinden. Daarnaast faciliteren we werkgevers een open cultuur te creëren waarin het normaal is om incidenten te melden, onveilige situaties bespreekbaar te maken en samen te zoeken naar goede oplossingen."

Uitzendkrachten hebben vaker te maken met fysiek letsel

Wel lijken uitzendkrachten te maken te hebben met andere types ongevallen. Zij hebben vaker te maken met ongevallen die verband houden met voorwerpen zoals beknellingen, en minder vaak met ongevallen die te maken hebben met personen zoals bedreigingen.

Kamer eist maatregelen

Tweede Kamerleden stelden na de verschijning van De Staat van Arbeidsveiligheid bijna zestig vragen aan staatssecretaris Tamara Van Ark van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Zo

METAALUNIE BIEDT HELPENDE HAND VIA VERBETERCOACHES EN BUITENDIENSTADVISEURS

“De feitelijke verzuimcijfers liggen bij de uitzenders. Maar de groep nieuwkomers, waaronder uitzendkrachten, lopen in de metaalsector wel meer risico dan de vaste medewerkers”, zegt Jos van de Werken, beleidssecretaris arbobeleid bij Metaalunie. Belangrijkste reden?

Onbekendheid met de bedrijfssituatie. Hierdoor komen verhoudingsgewijs meer ongevallen voor bij nieuwkomers dan bij medewerkers die al langere tijd in dienst zijn van een bedrijf.

Metaalunie ontwikkelde een tool met advies en tips voor ondernemers die nieuwkomers in dienst hebben. Van de Werken:

“Denk aan extra toezicht op medewerkers door bijvoorbeeld een buddy aan te wijzen die de nieuwkomer heel actief begeleidt, door te trainen en vooral bewust te zijn van de situatie.”

Letsels zijn bij nieuwkomers volgens hem niet anders dan bij een normale

medewerker: snijden, knellen en pletten staan bovenaan. Metaalunie weet niet in hoeverre het aantal uitzendkrachten de afgelopen jaren is toegenomen. De brancheorganisatie volgt alleen de vaste medewerkers. “Maar het aantal vacatures groeit gestaag, dus er zijn ook meer medewerkers in de flexibele schil”, aldus Van de Werken. “Wij weten niet waar de uitzendkrachten vandaan komen omdat wij dat niet monitoren.”

Het vergroten van het bewustzijn rond veiligheid is een doorlopend thema bij Metaalunie. Zo ontwikkelt de brancheorganisatie programma’s en organiseert het jaarlijks de Week van de veiligheid. Daarnaast zet Metaalunie diverse communicatiemiddelen in, waaronder het vak- en verenigingsblad Metaal & Techniek, om het bewustzijn over veiligheid onder de achterban te vergroten. “Wij zijn geen handhavers en kunnen leden daarom niet op de vingers tikken als ze zich niet aan de richtlijnen houden”, stelt Van de Werken. “Dat is aan de Inspectie SZW. Wel bieden we een informatieve helpende hand via bijvoorbeeld verbetercoaches en onze buitendienstadviseurs.”

vroegen de Kamerleden bijvoorbeeld wat voor specifiek beleid ze voert om de negatieve trend te keren van het verhoudingsgewijs grote aantal uitzendkrachten dat slachtoffer wordt van een ernstig arbeidsongeval. Van Ark stelde dat het algemeen beleid erop is gericht om zowel de uitlenende als inlenende werkgevers erop te wijzen dat uitzendkrachten een verhoogd risico lopen, en dat ze passende maatregelen moeten nemen. Volgens Van Ark zijn zowel inlenende bedrijven als uitzendbureaus verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van uitzendkrachten. Hierbij verwees zij naar de Arboret waaruit blijkt dat de inlenende werkgever zowel verantwoordelijk is voor de veiligheid en gezondheid van zijn eigen vaste werknemers, als voor zijn uitzendkrachten. >

Bouwend Nederland: veiligheid is voor iedereen in de bouw van levensbelang.

LTO: VOORLICHTING IN ALLE TALEN MOET ONGELUKKEN VOORKOMEN

Landbouwbedrijven besteden steeds vaker werkzaamheden uit aan uitzendbureaus. Vaak zijn dat uitzendbureaus die werken met Oost-Europese medewerkers. "Met het uitbesteden verandert ook de verantwoordelijkheid voor veiligheid. Boeren en tuinders moeten wel toezien en kunnen niet wegstijven als het om veiligheid en arbo gaat, maar het is vooral de verantwoordelijkheid van de flexwerkers zelf", stelt Maarten Leseman van land- en tuinbouworganisatie LTO.

Volgens Leseman zijn de ernstige ongevallen in mestlo's niet direct het gevolg van flexwerk. "Dat soort ongelukken heeft veel meer te maken met de werkcultuur op het boerenbedrijf. Vaak gaat het om 'snel, snel, afwerken' en daardoor is er minder bedachtzaamheid als het om de juiste arbo- en veiligheidsvoorschriften gaat."

VOORLICHTING

Speciaal voor uitzendorganisaties en flexwerkers verzorgt de sector voorlichting en beeldmateriaal in diverse talen om uit te leggen hoe medewerkers veilig kunnen werken. Leseman: "We zijn betrokken bij verschillende projecten om het bewustzijn te verhogen en we werken samen met werknemersorganisaties en met de veiligheid- en arbodiensten aan gewenst gedrag. Ondernemers krijgen ook instructies en workshops en cursussen aangeboden. Die organiseren wij niet zelf, maar dat doen Stigas en andere organisaties. Als er lidbedrijven zijn die zich niet houden aan de richtlijnen, spreken hen daarop aan. "Als het echt niet goed gaat, worden de inspectiediensten ingeseind."

Checklist Inspectie SZW

De staatssecretaris verwees in de antwoorden eveneens naar de checklist 'Werken met Uitzendbureaus' van de Inspectie SZW. Hierin worden bedrijven op hun verantwoordelijkheden gewezen. Verder zit er in de checklist een link naar de website Zelfinspectie.nl. Op deze website van de Inspectie SZW kunnen bedrijven zelf onderzoeken of zij de juiste maatregelen hebben genomen om te zorgen voor een gezonde en veilige werkomgeving voor eigen en ingeleend personeel. Uitzendbureaus moeten er volgens Van Ark voor zorgen dat uitzendkrachten de risico-inventarisatie en risico-evaluatie van het inlenende bedrijf krijgen. Zij zijn verplicht de uitzendkracht te informeren over de risico's op de werkplek. Inspectie SZW houdt risicogericht toezicht op de naleving van de bovengenoemde bepalingen.

Onderzoeker Van der Werf benadrukt dat de Inspectie SZW bedrij-

Ook flexwerkers uit het buitenland vormen een risicogroep. Deze poster voor Poolse arbeiders in de land- en tuinbouw brengt de risico's in kaart.

ven en branches blijft aanspreken op hun verantwoordelijkheid om het aantal ernstige arbeidsongevallen onder uitzendkrachten terug te

“Het was best lastig om mijn poot stijf te houden”

MALAFIDE UITZENDBUREAUS

In Nederland zijn er zo'n 43.000 uitzendorganisaties en 770.000 uitzendkrachten actief. Een deel van die uitzendbureaus maakt zich schuldig aan malafide praktijken. Om zichzelf te verrijken, overtreden deze ondernemers moedwillig de wet, stelt de inspectie van het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het verslag 'Eerlijk werk door uitzendbureaus 2016'.

Malafide uitzendbureaus maken zich onder meer schuldig aan illegale tewerkstelling, te lange werktijden, onderbetaling, gefingeerde dienstverbanden, arbeidsuitbuiting en belastingontduiking. Zij maken ook gebruik van valse certificaten. Deze praktijken leiden tot onveilige arbeidsomstandigheden en uitbuiting van afhankelijke werknemers. Door het interventieteam 'Aanpak Malafide Uitzendbureaus' is in 2016 bij 70% van de inspecties een of meer overtredingen geconstateerd. Dat heeft enerzijds te maken met de nauwe samenwerking met de Belastingdienst en UWV en anderzijds pakken zij ook de complexere zaken op met meervoudige problemen waarbij het vermoeden groot is dat er sprake is van overtredingen.

brengen. Maar uiteindelijk blijft de ontwikkeling van arbeidsongevallen volgens hem afhankelijk van de inzet van werkgevers en werknemers. Bovendien zijn er factoren waarop beleid en toezicht geen invloed

hebben, zoals de ontwikkeling in de aard en de omvang van arbeid, de technologie en de economie. Van der Werf wijst er verder op dat de capaciteit van de Inspectie SZW de komende jaren toeneemt. Het

regeerakkoord maakt geleidelijk oplopend naar eind 2022 jaarlijks 50 miljoen euro extra vrij om een paar honderd nieuwe inspecteurs aan te kunnen nemen en zo het toezicht van de Inspectie te intensiveren.

VOORMALIG VEILIGHEIDSKUNDIGE INGRID RASENBERG: “VEEL ONGEVALLEN GAAN IN DE DOOFPOT”

De cijfers van ongevallen onder uitzendkrachten zijn aanzienlijk hoger dan bij vaste medewerkers. Voormalig gedetacheerde veiligheidskundige Ingrid Rasenberg vermoedt zelfs dat die cijfers in werkelijkheid nog veel hoger liggen. “Heel wat ongevallen worden niet officieel gemeld. Ze zijn bij de detachingsorganisatie wel bekend, maar verdwijnen vervolgens in de doofpot.” Het beeld dat Rasenberg schetst is verontrustend. Als meisje van twintig werd zij tijdens onderhoudstops via een uitzendorganisatie gedetacheerd bij diverse chemische bedrijven. Veilig werken kost vaak tijd en geld en dat veroorzaakt soms ernstige druk.

Rasenberg geeft een treffend voorbeeld: “Tijdens een onderhoudsstop bij een chemiebedrijf moesten er boven in een tank leidingen worden gerepareerd. Volgens een medewerker zou er in die bewuste tank asbest zitten. Toen vroeg ik om een veiligheidscheck voordat er mensen in die tank aan de slag zouden gaan. Nou dat heb ik geweten. Voor ik het wist kwamen er tien boze mannen naar me toe omdat het oponthoud miljoenen zou gaan

kosten. Het was toen best lastig om mijn poot stijf te houden. Ik moest ook direct melden welke collega had aangegeven dat er asbest in de tank zat.”

De situatie die Rasenberg schetst staat niet op zichzelf. Ook haar collega's werken vaak onder extreme druk. Bovendien zijn de jonge uitzendkrachten ook niet altijd even goed voorbereid op hun taak. “Ik kan me herinneren dat er bij ons een uitzendkracht werkte die voortdurend met zijn telefoon zat te spelen. Dat leidde bijna tot een dodelijk ongeluk. Er was iemand aan het werk in een tank en de jongen hoorde niet dat zijn pieper ging. Die pieper waarschuwt als de zuurstof in de tank weg is. Gelukkig hoorde een collega die toevallig voorbijliep het gepiep en greep hij op tijd in. De man is op tijd omhooggehaald en de uitzendkracht ontslagen.”

